

ASIANAJAJA- OIKEUS

Laki, säännöt ja tapaohjeet

Markku Ylönen

ALMA TALENT ■ Helsinki 2018

Tilaa ASIANAJAJAOIKEUS – laki, säännöt ja tapaohjeet
Alma Talent Shopista: shop.almatalent.fi

2., uudistettu painos

Copyright © 2018 Alma Talent Oy ja Markku Ylönen
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-3452-5
ISBN 978-952-14-3453-2 (verkkokirja)

Kansi: Outi Pallari
Taitto: Marja-Leena Saari

Paino: BALTO print, Liettua 2018

Anna palautetta kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Alkusanat 1. painokseen

Suomen Asianajajaliiton pitkäaikainen sihteeri (1957–1986) professori Matti Ylöstalo julkaisi ensimmäisen Asianajajan käsikirjan vuonna 1964. Teoksesta julkaistiin kolme uusittua laitosta vuosina 1975, 1982 ja 1988. Vuosina 1998 ja 2001 teoksesta julkaistiin vielä uudet laitokset, joiden kirjoittamiseen osallistui professori Ylöstalon lisäksi Asianajajaliiton pääsihteerinä vuosina 1977–1995 toiminut kanslianeuvos Olli Tarkka.

Ensimmäisen painoksen alkusanojen mukaan teos oli tarkoitettu lähinnä niille, jotka harjoittavat asianajajan ammattia sekä tähän ammattiin valmistuville. Sama tarkoitus toistettiin vuoden 2001 teoksen alkusanoissa.

Vuoden 2001 jälkeen asianajajia ja Suomen Asianajajaliiton toimintaa koskevaa asianajajista annettua lakia on monilta osin muutettu, tärkeimpänä asianajajien toiminnan valvontaa koskeva valvontamenettelyn uudistaminen vuonna 2004. Myös muu uusi lainsäädäntö on asettanut asianajajille ja Asianajajaliiton toiminnalle uusia vaatimuksia. Näistä voidaan esimerkkeinä mainita rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettu laki ja laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista, jolla luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta on tullut Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan tehtäväksi. Asianajajaliiton sääntöjä on myös muutettu useampaan kertaan kuluneiden vuosien aikana. Valtuuskunnan vahvistamat ohjeet, joita asianajajien on toiminnassaan noudatettava, ovat muuttuneet ja valtuuskunta on vahvistanut noudatettavaksi uusia ohjeita, joista tärkeimpänä on vuonna 2009 vahvistetut uudet Hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet.

Jo usean vuoden ajan Asianajajaliiton piirissä on todettu, että Asianajajan käsikirja on muuttuneiden olosuhteiden johdosta vanhentunut ja että olisi välttämätöntä saada aikaiseksi uusi asianajotoimintaa koostusti käsittelevä teos. Myös asianajajan kelpoisuusedellytyksenä olevaa asianajajatutkintoa uudistettaessa on pidetty vastaavanlaista teosta tarpeellisena lisäyksenä tutkintovaatimuksiin.

Teoksen kirjoittaminen on mahdollistunut jäätyäni pois Asianajajaliiton pääsihteerin toimesta alkusyksystä 2013 ja siirryttyäni eläkkeelle tammikuussa 2014. Tätä ennen olen pääsihteerin toimessa kerännyt ja järjestänyt aineistoa uutta asianajajaoikeudellista teosta varten. Ajankäytöllisesti kirjoittaminen on kuitenkin ollut mahdollista vasta nyt.

Teos koostuu viidestä osasta. Johdanto-osassa käsitellään lyhyesti asianajajalaitoksen kehittymistä, Asianajajaliiton tehtäviä ja kansainvälistä asianajotoimintaa. Teoksen muut neljä osaa koostuvat asianajajalaista, Asianajajaliiton säännöistä, Hyvää asianajatapaa koskevista ohjeista ja palkkio-ohjeesta selityksineen. Nämä viimeksi mainitut neljä osaa on kirjoitettu perinteisessä kommentaarimuodossa, jossa ensin on esitetty lain säännöksen, sääntöjen pykälän tai ohjeen sisältö ja sen jälkeen kommentoitu sisältöä. Tämä esitysmuoto on ollut välttämätöntä teoksen laajuuden pitämiseksi rajoitettuna.

Teos on tarkoitettu jo ammatissa toimiville asianajajille ja asianajotoimistojen muille lakimiehille oppaaksi välttää ja tarpeen vaatiessa ratkaista niitä asianajajan ammattiin liittyviä ristiriitatilanteita, joita jokainen asianajajan tointa harjoittava välttämättä ammatissaan joutuu kohtaamaan. Samoin teos on myös tarkoitettu käsikirjaksi niille Asianajajaliiton luottamusmiehille, jotka joko virkavastuulla tai tuomarin vastuulla hallituksen tai valvontalautakunnan jäsenenä suorittavat julkista hallintotehtävää. Tämän vuoksi teokseen on laajasti kerätty Asianajajaliiton hallituksen ja valvontalautakunnan ratkaisukäytäntöä osoittamaan, miten nämä toimielimet käytännön tilanteissa ovat tulkinneet lakia tai muita sovellettavia säännöksiä. Teoksen tarkoituksena on myös avata luvan saaneille oikeudenkäyntiavustajille sitä eettistä säännöstöä, jota heidänkin ainakin osittain on toiminnassaan noudatettava. Toivottavasti teos täyttää myös asianajajatutkinnon tutkintovaatimuksissa koetun puutteen.

Kiitän Suomen Asianajajaliiton hallitusta, joka pääsihteerin tehtävät jätettyäni antoi minulle oikeuden käyttää työaikaani teoksen kirjoittamiseen ja mahdollisuuden työskentelyyn Asianajajaliiton toimiloissa vielä eläkkeelle siirtymiseni jälkeen. Kiitän myös asianajaja OTT h.c. Jukka Peltosta, joka omien työkiireidensä ohella on lukenut pariinkin otteeseen teoksen käsikirjoituksen ja antanut siitä arvokasta palautetta. Erityinen kiitos kuuluu myös puolisolteni Ullalle, joka on jaksanut kannustaa minua kirjoittamiseen silloin, kun se on tuntunut raskaalta.

Luopioisissa, Puolustusvoimien lippujuhlan päivänä 2014.

Markku Ylönen

Alkusanat 2. painokseen

Teoksen ensimmäisen painoksen tultua myydyksi loppuun olen laatinut teoksesta uuden ja ajan tasalle saatetun painoksen. Uudistetussa painoksessa on erityisesti otettu huomioon oikeudenkäymiskaaren muutetut oikeudenkäyntiasiamiehen salassapitovelvollisuutta ja todistamiskieltoa koskevat säännökset. Myös muu ensimmäisen painoksen jälkeen asianajotoimintaan vaikuttava uusi lainsäädäntö on pyritty huomioimaan. Valvontalautakunnan ratkaisukäytäntöä vuosilta 2014–2018 on otettu laajasti mukaan teokseen. Vuoden 2014 aikana ja sen jälkeen annettuihin valvontalautakunnan ratkaisuihin on saadun palautteen perusteella lisätty ratkaisun pykälänumero päätöspäivämäärän lisäksi.

Rakenteeltaan teos on pysytetty pääasiassa muuttumattomana. Joitakin rakenteeseen liittyviä ehdotuksia on kuitenkin otettu huomioon. Toivon muutosten parantavan kirjan käyttökelpoisuutta käsikirjana.

Kiitän erityisesti Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontayksikön henkilökuntaa siitä avusta, jota he minulle antoivat valvontalautakunnan uudempaan ratkaisukäytäntöön perehtyessäni. Kiitos kuuluu myös kustannustoimittaja Katja Kolulalle, jonka avulla teoksen kieliasu on viimeistelty ja teos on muutenkin saatettu painokuntoon.

Espoossa, 4. päivänä kesäkuuta 2018

Markku Ylönen

Sisällys

ALKUSANAT 1. PAINOKSEEN	V
ALKUSANAT 2. PAINOKSEEN	VIII
LYHENTEET	XV
I JOHDANTO	1
1 Asianajalaitoksen kehittyminen	1
2 Suomen Asianajaliiton tehtävät	7
3 Asianajotoimintaa koskevat kansainväliset suositukset	12
4 Pohjoismaista vertailua	14
II ASIANAJAJALAKI SELITYKSINEEN	19
1 § Asianajajayhdistys ja asianajajaluettelo	19
2 § Asianajajayhdistyksen säännöt	22
2 a § Päätösvallan käyttö	23
3 § Asianajajan kelpoisuusvaatimukset	23
4 § Jäsenhakemukset	50
5 § Asianajajan velvollisuudet	52
5 a § ETA-alueen asianajajan toiminta Suomessa	78
5 b § EU-asianajaja ja ammatin pysyvä harjoittaminen Suomessa	79
5 c § Asianajajan salassapitovelvollisuus	81
6 § Asianajajan ammatillinen valvonta	109
6 a § Valvontalautakunta ja valvontayksikkö	122
7 § Kurinpidolliset seuraamukset	134
7 a § Valvontalautakunta	164
7 b § Valvontalautakunnan toiminta	169
7 c § Valvonta-asian vireilletulo	172

7 d §	Valvonta-asian käsittely	179
7 e §	Palkkioriita-asiat	189
7 f §	Toimivaltaristiriidat	194
7 g §	Valvonta- ja palkkioriita-asian ratkaisu	196
7 h §	Julkinen päiväkirja	197
7 i §	Julkinen ratkaisuseloste	200
7 j §	Valvonta- ja palkkioriita-asioihin sovellettavia määräyksiä	201
7 k §	Tuomarin vastuu ja virkavastuu	212
8 §	Kurinpidolliset seuraamukset jäsenyyden esteenä	213
9 §	Jäsenyyden päättäminen	216
10 §	Muutoksenhaku	228
11 §	Ammattinimityksen suoja	232
12 §	Rahastot	237
13 §	Oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan kelpoisuus- vaatimukset	238
13 a §	EU:n sopimukset	242
13 b §	Valvontalautakunnan työjärjestys	243
14 §	Voimaantulosäännös	244

III SUOMEN ASIANAJAJALIITON SÄÄNNÖT SELITYKSINEEN . . . 245

1 §	Määritelmiä	246
2 §	Liiton tarkoitus	246
3 §	Päätösvalan käyttäminen	249
4 §	Jäsenet	250
5 §	Jäsenen kelpoisuusehtoja	251
6 §	Jäsenhakemuksen käsittely	252
7 §	EU-luetteloon merkitseminen	253
8 §	Virkasuhteen merkitys jäsenyyteen	254
9 §	Hallituksen selvittämisvelvollisuus	254
10 §	Eläkkeelle siirtyvän asianajajan oikeus säilyttää jäsenyys	255
11 §	Hallitus	257
12 §	Täydennysvaali	259
13 §	Hallituksen velvollisuudet	260
14 §	Nimenkirjoitus	261
15 §	Hallituksen kokoukset	261
16 §	Hallituksen päätöksenteko	262
17 §	Valtuuskunnan jäsenet	263
18 §	Valtuuskunnan kokouksissa käsiteltävät asiat	265

19 §	Valtuuskunnan kokoukset	267
20 §	Valtuuskunnan päätöksenteko	267
21 §	Valtuuskunnan menettelytapavaliokunta	268
22 §	Luottamushenkilövalinnat	270
23 §	Liiton toimisto ja pääsihteeri	270
24 §	Liiton tilit ja niiden tarkoitus	271
25 §	Liiton osastot	271
26 §	Jäsenen kuuluminen osastoon	273
27 §	Osastojen asemasta	274
28 §	Hallituksen oikeus kumota osastojen päätöksiä	274
29 §	Osastojen valinnat valtuuskunnan jäseniksi	275
30 §	Jäsenen velvollisuus suorittaa maksuja	276
31 §	Rahastoihin liittyvä jäsenten velvollisuus suorittaa maksuja	277
32 §	Maksuvapaukset	277
33 §	Yleislauseke jäsenten velvollisuuksista	278
34 §	Jäsenen velvollisuus ilmoittaa yhteystiedot	278
35 §	Jäsenen velvollisuus alistua toimintansa valvontaan	279
36 §	Liitosta eroaminen	279
37 §	Seuraukset maksuvelvollisuuden laiminlyönnistä	280
38 §	Jäsenyyden menettäminen	281
39 §	Valvonta- ja palkkioriiita-asioiden käsittely	282
40 §	Valvontalautakunnan jäsenten valinta ja palkkiot	283
41 §	Valvonta- ja palkkioriiita-asioista perittävät maksut ja kustannusten korvaus	284
42 §	Jäsenyyden päättymisen vaikutus vireillä olevaan palkkioriiita-asiaan	287
43 §	Erottamispäätöksestä tiedottaminen	287
44 §	Tiedonantojen toimittaminen	288
45 §	Pöytäkirjan pitäminen	288
46 §	Sääntöjen muuttaminen	288
47 §	Toiminnan lakkaaminen	289
48 §	Voimaantulopäätös	289

IV HYVÄÄ ASIANAJAJATAPAA KOSKEVAT OHJEET

SELITYKSINEEN	291
1 Johdanto	291
1.1 Hyvän asianajajatavan velvoittavuus ja lähteet . .	294
1.2 Suomen rajat ylittävä toiminta	300

2	Asianajajakunta osana yhteiskuntaa	301
2.1	Oikeusvaltioperiaate	301
2.2	Asianajajakunnan itsenäisyys ja riippumattomuus.	302
2.3	Asianajajakunta osana oikeusvaltiota	303
3	Perusarvot	305
3.1	Lojaalisuus.	306
3.2	Riippumattomuus	308
3.3	Esteettömyys	310
3.4	Luottamuksellisuus	320
3.5	Kunniallisuus.	323
4	Yleiset velvollisuudet	327
4.1	Huolellisuus ja tehokkuus	327
4.2	Ammattitaito	338
4.3	Salassapitovelvollisuus	344
4.4	Asiakasvarojen hoito	345
4.5	Vastaamisvelvollisuus.	353
4.6	Korvaus tehtävien hankkimisesta	355
4.7	Tallenteiden hyödyntäminen	356
5	Asianajaja ja asiakas	357
5.1	Tehtävän vastaanottaminen	357
5.2	Vastuun rajoittaminen	367
5.3	Tehtävän siirto toiselle.	370
5.4	Yhteydenpito asiakkaaseen.	376
5.5	Tärkeiden ratkaisujen hyväksyttäminen	380
5.6	Sovinnon mahdollisuus	382
5.7	Liiketoimet asiakkaan kanssa	383
5.8	Velvollisuus luopua tehtävästä	384
5.9	Oikeus luopua tehtävästä.	390
5.10	Menettely tehtävästä luovuttaessa	396
5.11	Asiakirjojen luovuttaminen	399
5.12	Asianajopalkkio	399
5.13	Asianajokulujen kattaminen ulkopuolisin varoin	402
5.14	Kuluvaatimukset	406
5.15	Palkkioerimielisyys.	408

6	Esteellisyys	409
6.1	Esteellisyys samassa asiassa	417
6.2	Esteellisyys lojaalisuusvelvollisuuden perusteella	424
6.3	Esteellisyys salassapito- ja vaitiolo- velvollisuuden perusteella.	432
6.4	Esteellisyys taloudellisen tai henkilökohtaisen liitynnän perusteella.	437
6.5	Esteellisyys asianajotoimistossa ja toimisto- yhteisössä.	444
6.6	Suostumuksen hankkiminen	445
6.7	Toimistovaihdos	447
6.8	Esteettömyysarviointiin vaikuttavista seikoista tiedottaminen	450
7	Asianajaja ja asiakkaan vastapuoli	451
7.1	Sovinnollisuus	451
7.2	Sovintotarjoukseen vetoaminen	457
7.3	Painostuskielto	459
7.4	Vastapuolen ohjaaminen	464
7.5	Kuluvaatimuksen erittely.	466
8	Asianajaja ja viranomaiset	467
8.1	Arvonannon osoittaminen	467
8.2	Totuusvelvollisuus ja todisteet	472
8.3	Muut viranomaiset ja välimiehet	477
8.4	Todistaja, asiantuntija ja muu kuultava	479
9	Asianajaja ja muut ammattikunnan edustajat	482
9.1	Muiden ammattikuntaan kuuluvien kohtelu	482
9.2	Yhteydenpito vastapuoleen	485
9.3	Toisen asianajajan palveluiden käyttäminen.	488
10	Julkisuus ja markkinointi	489
10.1	Julkisuus	489
10.2	Markkinointi.	490
11	Asianajotoimiston järjestäminen	499
11.1	Alueellinen soveltamisala	499
11.2	Toimistoyhteisö.	500

11.3	Toiminimi ja tunnisteet	505
11.4	Asianajajan muu toiminta	506
11.5	Henkilökunnan valvonta	510
11.6	Tietoturvallisuus	531
11.7	Vastuuvakuutus	532
11.8	Asianajajan poissaolo ja toiminnan keskeytyminen tai loppuminen	535
12	Asianajaja ja asianajajaliitto	536
12.1	Tietojen antaminen	536
12.2	Kulujen korvaaminen	539
V	PALKKIO-OHJE SELITYKSINEEN	541
	Johdanto	541
1	Asianajopalkkion määräytyminen.	542
1.1	Yleiset periaatteet	542
1.2	Palkkion alentaminen	548
1.3	Palkkion korottaminen	549
1.4	Aikaperusteinen veloitus	550
1.5	Pactum de quota litis ja pactum de palmario . .	552
1.6	Palkkio oikeusturvavakuutusasioissa.	554
2	Laskutusperusteet ja hinta-arvio	561
3	Kulut	564
3.1	Yleiskulut.	564
3.2	Suoranaiset kulut	565
4	Ennakko	566
5	Asianajolasku	568
	LÄHTEET	571
	OIKEUSTAPAUKSET	575
	ASIAHAKEMISTO	579